

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ «ΠΟΛΙΣ» ΣΤΑΥΡΟΥ – ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ Νο 6

Δεκέμβριος 11, 2015

Στο λιμανάκι και επίνειο του Σταυρού της Βορείου Ιθάκης, που και σήμερα καλείται (το) Πόλι, με τον χαρακτηριστικό μεγάλο πλάτανο και τις λεύκες υπήρχε ένα αρχαίο θέατρο! Το αρχαίο θέατρο του Βασιλείου της Ιθάκης! Η ύπαρξή του ενισχύει ακόμη περισσότερο την Ιθάκη, στον αγώνα δρόμου της (πολλές φορές ανέντιμο εκ μέρους των αντιπάλων της) να αποδείξει πως δεν είναι... ελέφαντας, δηλ. πως αυτή είναι η επίσημος έδρα του βασιλιά Οδυσσέα, πως αυτή είναι η ομηρική Ιθάκη και όχι άλλες γειτονικές νήσοι, που ζήλωσαν αρχαίο κλέος...

Πράγματι, λοιπόν, το Πόλι, που ήταν το επίνειο του ανακτόρου του Οδυσσέως και ένα από τα τρία λιμάνια που έβλεπε το παλλάτι (τα άλλα δυο ήταν οι Αφάλες και οι Φρίκες) είχε στολισθεί με αρχαίο θέατρο, δεδομένου ότι ήταν πολύ κοντά στο άστυ της Ιθάκης (που ήταν στα Πηλικάτα του Σταυρού, όπου νεόδητες κατοικίες κατέστρεψαν και καταπλάκωσαν νεολιθικό οικισμό!..) και την Σχολή του Ομήρου (στην περιοχή Άη Θανάση στον Πλατρείθια – στο «πλατύ ρείθρο» του Ομήρου), διότι φυσικά και οι πολίτες και οι επίδοξοι ποιητές και ραψωδοί θα ήθελαν να ακούσουν και να διδαχθούν θέατρο...

Η βοτσαλωτή παραλία Πόλις ευρίσκεται στον ομώνυμο κόλπο (μόλις 1,2 κατηφορικά χλμ. από το κέντρο του Σταυρού).[1] Σήμερα είναι ένα υπήνεμο ψαρολιμανάκι, με τουρκουάζ νερά.

Λέγεται έτσι, ίσως, γιατί στον βυθό της ευρίσκονται τα ερείπια της βυθισμένης αρχαίας πόλεως της Ιθάκης. Ή από την επίσημη λατρεία της Πολιάδος Αθηνάς (θεάς συμμάχου του Οδυσσέως)[2].

«Τα ερείπια στον βραχώδη λόφο, που εγείρονται προς Β. της Πόλεως, είναι περισσότερο πρωτόγονης και πιότερο παλαιάς τεχνοτροπίας, καίτοι πολύ μικρότερα σε έκταση, από εκείνα του Αετού», γράφει ο Chr. Wordsworth[3]. Και συνεχίζει: «Οι πέτρες είναι χονδρές και αλάξευτες και δεν είναι εφαρμοσμένες η μία με την άλλη. Τα κυριώτερα ερείπια ευρίσκονται στην Δ. πλευρά της κορυφής, και είναι σωριασμένα σ' έναν πολύ απόκρημνο βράχο».

Εδώ, λοιπόν, υπήρχε το αρχαίο θέατρο της Ιθάκης. Η απόδειξη έρχεται από μια είδηση της εφημερίδος «Νέον Άστυ» του 1902, που έγραφε επί λέξει:

«Εις το Β. μέρος της νήσου παρά τας Ν.Α. του όρους Ρουσανού κλιτύς και παρά τον αρχαιότατον λιμένα Πόλις του Σταυρού εις απόστασιν 250 περίπου μέτρων από της παραλιακής ακτής, ανασκάπτων προς καλλιέργειαν τον αγρόν του, ο Σ. Κουβαράς ανεύρε το δάπεδον αρχαιοτάτου ελληνικού Θεάτρου μετά της θυμέλης και των αμφιθεατρικών εδωλίων, κάτωθεν δε του ειρημένου θεάτρου έτερος εργάτης ανορύσσαν φρέαρ ανεύρεν εις βάθος 6 περίπου μέτρων αρχαιοτάτα κτήρια άνευ αμμοκονίας εκ πολυγωνικών αξέστων λίθων, αποτελούντων ενιαχού τμήματα τείχους. Εντός του θεάτρου ανευρέθη νόμισμα σπανιωτάτου τύπου, αναγόμενον εις κορινθιακήν εποχήν και εικονίζον, επί μεν του ενός μέρους τον πτερωτόν Πήγασον επί δε του ετέρου μορφήν πρωτοφανή πωγωνοφόρου φέροντος περικεφαλαίαν. Έτεροι εργάται τυχαίως

ανασκάπτοντες παρά την θέσιν Σχολείου του Ομήρου ανεύρον κιονόκρανον Μυκηναϊκής εποχής ως απεφάνθησαν δύο διακεκριμένοι Άγγλοι αρχαιολόγοι εκ Κεφαλληνίας, εσχάτως ενταύθα δι' επί τοπίους μελέτας ελθόντες».

Και η εφημερίδα συνεχίζει:

Πλησίον του τόπου εν ω ευρέθη το ανωτέρω κιονόκρανον απεκαλύφθησαν δύο παμμέγιστοι τάφοι επί βράχου λελαξευμένοι μετὰ ωραιοτάτου θόλου, καταπληκτικώς ομοιάζοντες με τους υπό του κ. Καββαδίου εν Κεφαλληνία ανευρεθέντας. Ουδεμία αμφιβολία, ότι οι τάφοι ούτοι ανήκουσι μετὰ του Μυκηναίου εις την αληθή πατρίδα του Οδυσσέως, ήτις επί τέλους ήρχισε να παρέχη τεκμήρια του προϊστορικού μεγαλείου της.

Εκτὸς τούτων εις το μεσαίον μέρος της νήσου ο γεωργὸς Αναστ. Κουτσουβέλης (Συγγρός), ο κατὰ το παρελθὸν ἔτος ανευρὼν επτὰ αρχαίας και μεγίστης σημασίας επιτυμβίους επιγραφάς, ανεκάλυψε κτήριον παμμεγίστων διαστάσεων εκ κυκλωπέων τειχῶν συνιστάμενον».

Και η εφημερίδα καταλήγει, σκωπτικά κατά του Γερμανού αρχαιολόγου Δαίρπφελντ, σπουδαίου κατὰ τ' ἄλλα, αλλά πασχίζοντα στο τέλος του βίου του να κάμει την «μεγάλη ανακοίνωση»:

«Ἄς ἴδωμεν τι θὰ εἶπη ο κ. Δαίρπφελδ»...

βλ. σχ. εφημ. «Νέον Ἄστυ» (αρ. φ. 157, 17.5.1902), ἄρθρο με τίτλο «ΣΠΟΥΔΑΙΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ ΑΝΕΥΡΕΣΙΣ ΘΕΑΤΡΟΥ ΕΙΣ ΙΘΑΚΗΝ».

Η είδηση αυτή προκρίνει την Ιθάκη και την βάζει πολύ πιο μπροστά απ' όλες τις άλλες νήσους του Ιωνίου, ὅσον αφορά τον πολιτισμό και την καλλιτεχνία, δεδομένου ότι σε κανένα άλλο νησί των Επτανήσων δεν έχει βρεθεί τόσο αρχαίο θέατρο!^[4] Επίσης, προκρίνει τον χώρο της Βορείου Ιθάκης ως τον ευρύτερο ανατορικό χώρο του Οδυσσέα.

Κάποιοι ερευνητές είχαν αναφέρει την πιθανή ύπαρξη θεάτρου και μέσα στον χώρο της Σχολής Ομήρου. «Πιστεύω ότι υπάρχει τέτοιο μέρος, ένα πολύ μικρό θέατρο μέσα στην περιοχή της Σχολής Ομήρου, λαξευμένο στον φυσικό βράχο» έγραφε ο Η-Γ. Buchholz, Justus Liebig Univ. του Giessen στο σημειώμά του «ΜΕΡΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟ ΗΡΩΝ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΩΣ ΣΤΗΝ ΙΘΑΚΗ». Και συνεχίζει: «Τελευταίο, αλλά όχι ελάχιστο, υπήρχε ένα tessere de theatre ανάμεσα στα αντικείμενα που ανέσκαψε ο Vollgraff.^[5] Στον σχεδιασμένο χάρτη της περιοχής, έχω σημειώσει ένα μικρό θέατρο. Φυσικά, χρειάζεται επιβεβαίωση και περισσότερη έρευνα και χρονολόγηση, διότι το tessere είναι ρωμαϊκής εποχής. Εάν οι τιμητικές θέσεις ήταν τοποθετημένες εδώ, μπορεί να ήταν κατασκευασμένες από ξύλο».

Με όλα αυτά, οι Ιθακήσιοι προηγούνται στην θεατρική παιδεία και παράδοση έναντι των άλλων Επτανησίων, οι οποίοι έχουν αδιαμφισβήτητα τεράστια θεατρική παιδεία (κυρίως μετά τον 17ο αι. μ.Χ.). Άλλωστε από τον μεγάλο κλάδο του νησιού, τους Δρακούληδες, ευρίσκουμε (στις αρχές του 19ου αι.) στην Οδησσό^[6], εκ των πρωτοπόρων εκεί της δημιουργίας ελληνικού θιάσου και ελληνικού θεάτρου στην πόλη. Για το ταλέντο του τιμήθηκε μάλιστα υπό του κόμητος Langeron!^[7]

Θυμίζω επίσης, ότι στην Ιθάκη στις αρχές του 20ού αι. εκδίδετο το ημερολόγιον «Τηλέμαχος», «για την ανέγερση θεάτρου», έκδ. Ταρουσόπουλου. Ενώ μέχρι πρόσφατα γινόταν και Φεστιβάλ Θεάτρου, από τα αξιολογότερα της Ελλάδος!

Στο λιμανάκι και επίγειον του Σταυρού της Βορείου Ιθάκης, που και σήμερα καλείται (το) Πόλι, με τον χαρακτηριστικό μεγάλο πλάτανο και τις λεύκες υπήρχε ένα αρχαίο θέατρο! Το αρχαίο θέατρο του Βασιλείου της Ιθάκης! Η ύπαρξή του ενισχύει ακόμη περισσότερο την Ιθάκη, στον αγώνα δρόμου της (πολλές φορές ανέντιμο εκ μέρους των αντιπάλων της) να αποδείξει πως δεν είναι... ελέφαντας, δηλ. πως αυτή είναι η επίσημος έδρα του βασιλιά Οδυσσέα, πως αυτή είναι η ομηρική Ιθάκη και όχι άλλες γειτονικές νήσοι, που ζήλωσαν αρχαίο κλέος...

Πράγματι, λοιπόν, το Πόλι, που ήταν το επίγειον του ανακτόρου του Οδυσσέως και ένα από τα τρία λιμάνια που έβλεπε το παλλάτι (τα άλλα δυο ήταν οι Αφάλες και οι Φρίκες) είχε στολισθεί με αρχαίο θέατρο, δεδομένου ότι ήταν πολύ κοντά στο άστυ της Ιθάκης (που ήταν στα Πηλικάτα του Σταυρού, όπου νεόδητες κατοικίες κατέστρεψαν και καταπλάκωσαν νεολιθικό οικισμό!..) και την Σχολή του Ομήρου (στην περιοχή Άη Θανάση στον Πλατρείθια – στο «πλατύ ρείθρο» του Ομήρου), διότι φυσικά και οι πολίτες και οι επίδοξοι ποιητές και ραψωδοί θα ήθελαν να ακούσουν και να διδαχθούν θέατρο...

Η βοτσαλωτή παραλία Πόλις ευρίσκεται στον ομώνυμο κόλπο (μόλις 1,2 κατηφορικά χλμ. από το κέντρο του Σταυρού).[1] Σήμερα είναι ένα υπήνεμο ψαρολιμανάκι, με τουρκουάζ νερά.

Λέγεται έτσι, ίσως, γιατί στον βυθό της ευρίσκονται τα ερείπια της βυθισμένης αρχαίας πόλεως της Ιθάκης. Ή από την επίσημη λατρεία της Πολιάδος Αθηνάς (θεάς συμμάχου του Οδυσσέως)[2].

«Τα ερείπια στον βραχώδη λόφο, που εγείρονται προς Β. της Πόλεως, είναι περισσότερο πρωτόγονης και πιότερο παλαιάς τεχνοτροπίας, καίτοι πολύ μικρότερα σε έκταση, από εκείνα του Αετού», γράφει ο Chr. Wordsworth[3]. Και συνεχίζει: «Οι πέτρες είναι χονδρές και αλάξευτες και δεν είναι εφαρμοσμένες η μία με την άλλη. Τα κυριώτερα ερείπια ευρίσκονται στην Δ. πλευρά της κορυφής, και είναι σωριασμένα σ' έναν πολύ απόκρημνο βράχο».

Εδώ, λοιπόν, υπήρχε το αρχαίο θέατρο της Ιθάκης. Η απόδειξη έρχεται από μια είδηση της εφημερίδος «Νέον Άστυ» του 1902, που έγραφε επί λέξει:

«Εις το Β. μέρος της νήσου παρά τας Ν.Α. του όρους Ρουσανού κλιτύς και παρά τον αρχαιότατον λιμένα Πόλις του Σταυρού εις απόστασιν 250 περίπου μέτρων από της παραλιακής ακτής, ανασκάπτων προς καλλιέργειαν τον αγρόν του, ο Σ. Κουβαράς ανεύρε το δάπεδον αρχαιοτάτου ελληνικού Θεάτρου μετά της θυμέλης και των αμφιθεατρικών εδωλίων, κάτωθεν δε του ειρημένου θεάτρου έτερος εργάτης ανορύσσων φρέαρ ανεύρεν εις βάθος 6 περίπου μέτρων αρχαιοτάτα κτήρια άνευ αμμοκονίας εκ πολυγωνικών αξέστων λίθων, αποτελούντων ενιαχού τμήματα τείχους. Εντός του θεάτρου ανευρέθη νόμισμα σπανιωτάτου τύπου, αναγόμενον εις κορινθιακήν εποχήν και εικονίζον, επί μεν του ενός μέρους τον περωτόν Πήγασον επί δε του ετέρου μορφήν πρωτοφανή πωγωνοφόρου φέροντος περικεφαλαίαν. Έτεροι εργάται τυχαίως ανασκάπτοντες παρά την θέσιν Σχολείον του Ομήρου ανεύρον κιονόκρανον Μυκηναϊκής εποχής ως απεφάνθησαν δύο διακεκριμένοι Άγγλοι αρχαιολόγοι εκ Κεφαλληνίας, εσχάτως ενταύθα δι' επί τοπίους μελέτας ελθόντες».

Και η εφημερίδα συνεχίζει:

Πλησίον του τόπου εν ω ευρέθη το ανωτέρω κιονόκρανον απεκαλύφθησαν δύο παμμέγιστοι τάφοι επί βράχου λελαξευμένοι μετὰ ωραιοτάτου θόλου, καταπληκτικώς ομοιάζοντες με τους υπό του κ. Καββαδίου εν Κεφαλληνία ανευρεθέντας. Ουδεμία αμφιβολία, ότι οι τάφοι ούτοι ανήκουσι μετὰ του Μυκηναίου εις την αληθή πατρίδα του Οδυσσέως, ήτις επί τέλους ήρχισε να παρέχη τεκμήρια του προϊστορικού μεγαλείου της.

Εκτὸς τούτων εις το μεσαίον μέρος της νήσου ο γεωργὸς Αναστ. Κουτσουβέλης (Συγγρός), ο κατὰ το παρελθὸν ἔτος ανευρὼν επτὰ αρχαίας και μεγίστης σημασίας επιτυμβίους επιγραφάς, ανεκάλυψε κτήριον παμμεγίστων διαστάσεων εκ κυκλωπείων τειχῶν συνιστάμενον».

Και η εφημερίδα καταλήγει, σκωπτικά κατά του Γερμανού αρχαιολόγου Δαίρπφελντ, σπουδαίου κατά τ' άλλα, αλλά πασχίζοντα στο τέλος του βίου του να κάμει την «μεγάλη ανακοίνωση»:

«Ας ἴδωμεν τι θὰ εἶπη ο κ. Δαίρπφελδ»...

βλ. σχ. εφημ. «Νέον Ἄστου» (αρ. φ. 157, 17.5.1902), ἄρθρο με τίτλο «ΣΠΟΥΔΑΙΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ ΑΝΕΥΡΕΣΙΣ ΘΕΑΤΡΟΥ ΕΙΣ ΙΘΑΚΗΝ».

Η είδηση αυτή προκρίνει την Ιθάκη και την βάζει πολύ πιο μπροστά απ' όλες τις άλλες νήσους του Ιωνίου, ὅσον αφορά τον πολιτισμό και την καλλιτεχνία, δεδομένου ότι σε κανένα άλλο νησί των Επτανήσων δεν έχει βρεθεί τόσο αρχαίο θέατρο![4] Επίσης, προκρίνει τον χώρο της Βορείου Ιθάκης ως τον ευρύτερο ανατορικό χώρο του Οδυσσέα.

Κάποιοι ερευνητές είχαν αναφέρει την πιθανή ύπαρξη θεάτρου και μέσα στον χώρο της Σχολής Ομήρου. «Πιστεύω ότι υπάρχει τέτοιο μέρος, ένα πολύ μικρό θέατρο μέσα στην περιοχή της Σχολής Ομήρου, λαξευμένο στον φυσικό βράχο» έγραφε ο Η-Γ. Buchholz, Justus Liebig Univ. του Giessen στο σημειώμά του «ΜΕΡΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟ ΗΡΩΟΝ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΩΣ ΣΤΗΝ ΙΘΑΚΗ». Και συνεχίζει: «Τελευταίο, αλλά όχι ελάχιστο, υπήρχε ένα tessere de theatre ανάμεσα στα αντικείμενα που ανέσκαψε ο Vollgraff.[5] Στον σχεδιασμένο χάρτη της περιοχής, έχω σημειώσει ένα μικρό θέατρο. Φυσικά, χρειάζεται επιβεβαίωση και περισσότερη έρευνα και χρονολόγηση, διότι το tessere είναι ρωμαϊκής εποχής. Εάν οι τιμητικές θέσεις ήταν τοποθετημένες εδώ, μπορεί να ήταν κατασκευασμένες από ξύλο».

Με όλα αυτά, οι Ιθακήσιοι προηγούνται στην θεατρική παιδεία και παράδοση έναντι των άλλων Επτανησίων, οι οποίοι έχουν αδιαμφισβήτητα τεράστια θεατρική παιδεία (κυρίως μετά τον 17ο αι. μ.Χ.). Άλλωστε από τον μεγάλο κλάδο του νησιού, τους Δρακούληδες, ευρίσκουμε (στις αρχές του 19ου αι.) στην Οδησσό[6], εκ των πρωτοπόρων εκεί της δημιουργίας ελληνικού θιάσου και ελληνικού θεάτρου στην πόλη. Για το ταλέντο του τιμήθηκε μάλιστα υπό του κόμητος Langeron![7]

Θυμίζω επίσης, ότι στην Ιθάκη στις αρχές του 20ού αι. εκδίδετο το ημερολόγιον «Τηλέμαχος», «για την ανέγερση θεάτρου», έκδ. Ταρουσόπουλου. Ενώ μέχρι πρόσφατα γινόταν και Φεστιβάλ Θεάτρου, από τα αξιολογότερα της Ελλάδος!